

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра економіки, права та управління бізнесом

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності «076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»

за освітньою програмою професійного спрямування
«Муніципальне підприємництво»

на тему «ОБҐРУНТУВАННЯ АЛЬТЕРНАТИВНИХ ДЖЕРЕЛ ФІНАНСУВАННЯ
ДІЯЛЬНОСТІ КОМУНАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ ГРОМАДИ»

Виконавець:

студентка факультету економіки та
управління підприємництвом
Шатохіна Єлизавета Андріївна

/підпис/

Науковий керівник:

д.е.н., професор
Траченко Людмила Анатоліївна

/підпис/

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Сьогодні пошук і використання громадою альтернативних джерел для фінансування діяльності комунальних підприємств, за умов проведення політики децентралізації в Україні, виступає достатньо важливим питанням. На виникнення такої проблеми впливають наступні обставини. По-перше, традиційні джерела фінансування, наприклад, бюджетні асигнування, періодично надходять в обмеженому або зменшеному обсязі, і саме тому для покращення роботи підприємства муніципалітету необхідно залучати альтернативні джерела фінансування для забезпечення безперервної діяльності комунальних підприємств. По-друге, в рамках специфіки своєї діяльності, деякі види комунальних підприємств часто потребують додаткових фінансових ресурсів для оновлення, модернізації та ремонту наявних фондів інфраструктури. Альтернативні джерела фінансування ж можуть якраз забезпечити необхідний обсяг фінансових ресурсів для впровадження нових технологій, покращення якості послуг, що надаються підприємствами.

Використання альтернативних джерел для фінансування діяльності комунальних підприємств громади має достатньо велике значення для додаткового підкріплення фінансової стійкості компаній, їх розвитку та загального підвищення якості товарів, робіт та послуг, що вони надають в рамках задоволення соціальних та економічних потреб громади.

Досліджували питання фінансування діяльності комунальних підприємств у своїх роботах такі науковці та вчені, як Жулин О. В., Шаповал Л. П., Кириленко О.П., Кириленко О. П., Глухова В., Загірняк Д.М., Данилко В.К. та інші.

Мета дослідження – теоретичні, методичні та практичні аспекти фінансування діяльності комунальних підприємств громади.

Завдання дослідження:

- дослідити сутність та специфіку господарської діяльності комунальних господарств;
- виявити альтернативні джерела фінансування комунального господарства як спосіб забезпечення комунальних підприємств необхідними фінансовими ресурсами;
- охарактеризувати моделі фінансового забезпечення діяльності комунальних підприємств у країнах світу;
- провести оцінку фінансового стану комунального підприємства «Тернопільміськтеплокомуненерго» Тернопільської міської ради;
- проаналізувати структуру джерел фінансування комунального підприємства «Тернопільміськтеплокомуненерго» Тернопільської міської ради;
- здійснити порівняльний аналіз джерел фінансування комунальних підприємств в Україні;
- надати рекомендації щодо розробки стратегічного плану фінансового забезпечення діяльності комунального підприємства;
- визначити основні методи та моделі для оцінки ризиків використання альтернативних джерел фінансування;
- надати рекомендації щодо застосування системи внутрішнього контролю для оцінки ефективності використання фінансових ресурсів.

Об'єкт дослідження – процес обґрунтування доцільності використання альтернативних джерел фінансування діяльності комунальних підприємств громади.

Предмет дослідження – теоретичні, методичні та практичні засади фінансування діяльності комунальних підприємств за рахунок альтернативних джерел.

Методами дослідження є аналогія, аналіз і синтез, системно-структурний аналіз, SWOT-аналіз, табличний.

Інформаційною базою дослідження є нормативно-правові акти, фінансова звітність комунальних підприємств, статистичні дані, наукові періодичні видання, монографії, стандарти та інші.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (50 найменувань) та 4 додатків. Загальний обсяг роботи становить 85 сторінок. Основний зміст викладено на 74 сторінках. Робота містить 28 таблиць, 6 рисунків.

Публікації. За результатами виконання кваліфікаційної роботи підготовлено публікації:

1. Старенька О.М., Шатохіна Є.А. Сучасна практика застосування системи внутрішнього аудиту в діяльності підприємства. *Науковий вісник ОНЕУ*. №9 (310). 2023. С.53–58.

2. Старенька О.М., Шатохіна Є.А. Сучасна практика внутрішнього аудиту в компанії. *Напрями розвитку обліку, контролю та економічного аналізу в умовах глобалізації* : збірн. матер. ІХ-ї міжн. студ. наук.-практ. інт.-конф., ім. проф. Л.М. Крамаровського, м. Одеса, 28 квіт. 2023 р. Одеса, 2023. С. 121–124.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі **«Теоретичні аспекти забезпечення господарської діяльності підприємств комунальної власності фінансовими ресурсами»** досліджено сутність та специфіка господарської діяльності комунальних підприємств, виявлено альтернативні джерела фінансування комунального господарства як основного способу забезпечення комунальних підприємств необхідними фінансовими ресурсами, охарактеризовано моделі фінансового забезпечення діяльності комунальних підприємств світу.

У другому розділі **«Дослідження сучасної практики використання альтернативних джерел фінансування діяльності комунальних підприємств громади»** проведено оцінку фінансового стану комунального підприємства «Тернопільміськтеплокомуненерго» Тернопільської міської ради, проаналізовано його структуру джерел фінансування та здійснено порівняльний аналіз джерел фінансування комунальних підприємств в Україні.

В третьому розділі **«Обґрунтування ефективності залучення альтернативних фінансових джерел для фінансування діяльності комунального підприємства»** надано рекомендації щодо розробки стратегічного плану фінансового забезпечення діяльності комунального підприємства, визначено основні методи та моделі оцінки ризиків використання альтернативних джерел фінансування та надано

рекомендації щодо застосування системи внутрішнього контролю для оцінки ефективності використання фінансових ресурсів.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволило зробити висновки, основні з яких такі:

1. Досліджено сутність та специфіку господарської діяльності комунальних господарств. Господарська діяльність комунальних господарств охоплює широкий спектр послуг та функцій, спрямованих на задоволення потреб місцевого населення. Забезпечення стійкості та ефективності цих господарств вимагає вдосконалення управлінських практик та впровадження інноваційних рішень для вирішення сучасних викликів у сфері комунальних послуг.

2. Виявлено альтернативні джерела фінансування комунального господарства як спосіб забезпечення комунальних підприємств необхідними фінансовими ресурсами. Однією з інноваційних стратегій для забезпечення фінансової стійкості комунальних господарств є виявлення та використання альтернативних джерел фінансування. Це може включати партнерства з приватним сектором для спільних інвестицій у проекти місцевого значення, залучення інвестицій через міжнародні фонди чи банки, а також впровадження механізмів громадського фінансування, таких як муніципальні облігації та інш.

3. Охарактеризовано моделі фінансового забезпечення діяльності комунальних підприємств у країнах світу. Моделі фінансового забезпечення діяльності комунальних підприємств у країнах світу варіюються в залежності від економічного контексту, політичних умов, та рівня розвитку країн. Наприклад, в країнах з ринковою економікою акцент може бути зроблений на залученні приватного капіталу для комунальних проектів, через партнерства з приватним сектором та концесії. У таких моделях підприємства можуть привертати інвестиції для розширення та модернізації інфраструктури. У країнах зі змішаним економічним підходом спостерігається комбінація державного та приватного фінансування. Держава може виділяти бюджетні кошти для стратегічних проектів, тоді як приватний сектор забезпечує інвестиції в комунальні послуги.

4. Проведено оцінку фінансового стану комунального підприємства «Тернопільміськтеплокомуненерго» Тернопільської міської ради. Звіт про фінансовий стан компанії станом на 31.12.2022 не можна вважати абсолютно ліквідним, так як виконується лише одна умова ліквідності з чотирьох. Аналіз показників ліквідності показав, що за звітний період комунальне підприємство може погасити негайно 13% всієї кредиторської заборгованості. Ліквідні кошти компанії покривають її короткострокову заборгованість на 62%. Чистий борг по відношенню до власного капіталу склав 108%, показник ЕВІТ/ЕВІТДА склав -4,5 тис. грн.

5. Проаналізовано структуру джерел фінансування комунального підприємства «Тернопільміськтеплокомуненерго» Тернопільської міської ради. Компанія отримує кредити та грантові кошти від міжнародних банків та організацій: Європейського банку реконструкції та розвитку (ЄБРР), Міжнародного банку реконструкції та розвитку (МБРР), Північної екологічної фінансової корпорації (НЕФКО). У 2022 році

компанія одержала найбільшу позику від МБРР, строк погашення котрої подовжений до 15.12.2031.

6. Здійснено порівняльний аналіз джерел фінансування комунальних підприємств в Україні. За результатами проведеного дослідження, можна визначити, що в Україні протягом 2016-2021 рр. відбувся значний ріст вартості основних засобів комунальних підприємств по всім регіонах, який здійснювався переважно за позикові кошти від таких фондів, як МБРР та ЄБРР. Тернопільська область у 2021 році ввійшла до списку областей, в яких капітальні інвестиції найбільше здійснювалися за кредитні кошти. Серед комунальних підприємств простежується наступна тенденція в рентабельності в 2021 році у рамках видів рентабельності: рівень від операційної більший за рівень від всієї діяльності компаній сфери постачання електроенергії, теплової енергії та газу.

7. Надано рекомендації щодо розробки стратегічного плану фінансового забезпечення діяльності комунального підприємства. Проведений SWOT-аналіз показав, що при здійсненні компанією вибору альтернативного джерела фінансування, необхідно дотримуватися стратегічного підходу, а саме: визначити необхідні мету та цілі, розробляти відповідний план заходів щодо виконання умов відповідних цілей, проводити оцінку ризиків та моніторинг обраних джерел фінансування.

8. Визначено основні методи та моделі для оцінки ризиків використання альтернативних джерел фінансування. Розроблено приклад оцінки ризику джерела фінансування за моделлю «Value at Risk», складено відповідну картку ризиків. Описано також особливості застосування моделі сценаріїв та аналізу чутливості.

9. Надано рекомендації щодо застосування системи внутрішнього контролю для оцінки ефективності використання фінансових ресурсів. Виділено шість основних етапів процесу внутрішнього контролю на комунальному підприємстві, що стосуються моніторингу використання фінансових джерел: етап аналізу фінансових потреб, розробки стратегії контролю, впровадження, моніторингу та аналізу, звітності та внутрішнього аудиту, постійного вдосконалення. Описано практичні прийоми застосування внутрішнього контролю за обліком довгострокових заборгованостей.

АНОТАЦІЯ

Шатохіна Є.А. «Обґрунтування альтернативних джерел фінансування діяльності комунальних підприємств громади»

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності «076» Підприємництво, торгівля та біржова діяльність», за освітньою програмою професійного спрямування «Муніципальне підприємництво». Одеський національний економічний університет. Одеса, 2023.

У роботі розглядаються теоретичні аспекти видів альтернативних джерел фінансування господарської діяльності комунальних підприємств, охарактеризовано моделі фінансового забезпечення діяльності комунальних підприємств у країнах світу. Проаналізовано загальний фінансовий стан комунального підприємства «Тернопільміськтеплокомуненерго» Тернопільської міської ради, структуру джерел фінансування комунального підприємства та здійснено порівняльний аналіз джерел

фінансування комунальних підприємств в Україні. Запропоновано механізм побудови стратегічного плану щодо пошуку, оцінки та прямого застосування альтернативних джерел фінансування на комунальному підприємстві, надані практичні рекомендації щодо проведення оцінки ризиків та застосування систем внутрішнього контролю джерел використання альтернативного фінансування.

Ключові слова: альтернативні джерела фінансування, комунальні підприємства, гранти, кредитне фінансування, валютний ризик, оцінка фінансового стану.

ANNOTATION

Shatokhina Y. “Justification of alternative sources of financing the activities of communal enterprises of the community”

Thesis for Master degree in specialty «Entrepreneurship, trade and stock market activity» under the master’s program «Municipal entrepreneurship». Odessa National Economics University. Odessa, 2023.

Thesis deals with theoretical aspects of alternative sources of financing the economic activity of communal enterprises, characterizes the models of financial support for the activities of communal enterprises in the countries of the world. Author analysis the general financial condition of the utility company "Ternopilmiskteplokomunenergo" of the Ternopil City Council, the structure of sources of financing of the utility company, and a comparative analysis of the sources of financing of utility companies in Ukraine. The author proposed a mechanism for building a strategic plan for the search, evaluation and direct application of alternative sources of financing at a utility company, provided practical recommendations for conducting risk assessments and applying internal control systems for the use of alternative sources of financing.

Keywords: alternative sources of financing, utilities, grants, credit financing, currency risk, assessment of financial condition.